

Lausuntopyyntö kuntien peruspalvelujen valtionosuuden 75 miljoonan euron vähennyksen kohdistamisesta

Khall 26.08.2025 § 231
495/00.02.01/2025

Valmistelija Hallintojohtaja Kyllönen Pinja, puh. 044 7255223

Johdanto

Valtiovarainministeriö pyytää lausuntoja kertaluonteisesti toteutettavasta 75 miljoonan euron säästöstä, joka hallituksen kehysriihessä linjattiin poikkeuksellisesti valtionosuusuudistuksen alla toteutettavaksi vähentämällä noin 2 % kuntien peruspalvelujen valtionosuusrahoituksesta. Tavoitteena on, että vähennys ei valtionosuusuudistuksen alla entisestään kasvata kuntien suhteellisia eroja valtionosuuksien saajina (tasasuuruisena euroa/asukas toteutettavana se vähentäisi kuntien peruspalveluiden valtionosuusrahoitusta kuntakohtaisesti 0,6-40 %). Esitys on valtionosuusuudistuksen alla kertaluonteinen ja koskee vuotta 2026. Pysyvä 75 miljoonan euron säästön toteutustapa ratkaistaan varsinaisen valtionosuusuudistuksen yhteydessä ja se voi poiketa kuntakohtaisesti nyt esitetystä. Nyt lausuttavaksi tuotu ratkaisumalli on julkaistu riihen tiedotteessa huhtikuussa ja myös esityksen luvut on riihen linjausten pohjalta julkaistu esityksen mukaisina kevään kuntatalousohjelmassa.

Tausta

Kunnan peruspalvelujen valtionosuusprosentista sekä valtionosuuteen tehtävistä määräaikaaisista vähennyksistä ja lisäyksistä säädetään vuosittain muuttamalla kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annettua lakia (618/2021, jäljempänä *valtionosuuslaki*). Muistiossa käsiteltävässä esityksessä ehdotetaan säädettäväksi valtionosuuslakiin määräaikainen 32 a §. Esitys liittyy valtion vuoden 2026 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. Muistiossa käsiteltävä lakiehdotus tulee olemaan osa syksyllä annettavaa hallituksen esitystä laiksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta. Esityksessä säädetään muista muutoksista kuntien peruspalvelujen valtionosuuteen vuonna 2026.

Tavoitteet

Tavoitteena on, ettei vähennys kasvata kuntien välisiä suhteellisia eroja valtionosuuksissa eikä negatiivisia valtionosuuksia ja että lakisääteiset palvelut pystytään turvaamaan

Esittelijä Kaupunginjohtaja Juntunen Juhana

Päätösehdotus

Kuhmon kaupunginhallitus päättää antaa seuraavan lausunnon em. pyyntöön:

Kuhmon kaupunki kiittää mahdollisuudesta lausua esitysluonnoksesta ja haluaa tuoda esiin huolensa ehdotetun määräaikaisen valtionosuuden vähennyksen

vaikutuksista kuntien talouteen ja palveluihin.

Kuhmon kaupungin saama valtionosuus on keskeinen osa kaupungin talouden kestävyyttä ja peruspalveluiden turvaamista. Esitetty 2 prosentin eli 75 miljoonan euron valtakunnallinen vähennys tarkoittaa Kuhmon kohdalla 151 770 euron leikkausta, mikä vastaa noin 20 euroa asukasta kohden. Tämä on merkittävä summa pienelle, harvaan asutulle kunnalle, jossa veropohja on kapea, mutta palveluiden järjestämisvelvoite on sama kuin suuremmilla kunnilla.

Kuhmossa väestön keski-ikä on korkeampi kuin maassa keskimäärin. Palveluiden järjestäminen laajalla maantieteellisellä alueella aiheuttaa väistämättä korkeampia kustannuksia esimerkiksi liikenne- ja kuljetusratkaisuissa. Väestön väheneminen ja työpaikkojen rajallinen määrä heikentävät verotuloja, mikä lisää riippuvuutta valtionosuusjärjestelmästä. Kuhmon kaupunki muistuttaa, että kunnan peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmän tarkoituksena on turvata valtionosuuslaissa määriteltyjen peruspalvelujen toteutuminen kaikkialla maassa kohtuullisella verorasituksella. Tämä tavoite on nyt vaarantumassa.

Vaikka esityksessä korostetaan, ettei vähennys lisää kuntien välisiä suhteellisia eroja, käytännössä leikkaus kohdistuu erityisen raskauttavasti juuri sellaisiin kuntiin kuten Kuhmo, joissa jo nykyisellään kamppaillaan talouden tasapainon, palvelujen saatavuuden ja vetovoiman kanssa. Väestökehityksen ja alueellisten erityishaasteiden vuoksi Kuhmon kaltaisilla kunnilla ei ole riittäviä keinoja vastata valtionosuuden leikkauksiin ilman, että se vaikuttaisi kuntalaisten peruspalveluihin tai kunnan mahdollisuuteen avustusten myöntämiseen.

Kuhmon kaupunki muistuttaa, että valtionosuusjärjestelmän tarkoituksena on tasata kuntien taloudellisia eroja ja turvata kansalaisten yhdenvertaisuus asuinpaikasta riippumatta. Nyt esitetty leikkaus siirtää valtion talouden sopeutusta kuntien harteille tilanteessa, jossa monet kunnat ovat jo valmiiksi haavoittuvassa asemassa.

Lisäksi Kuhmo on itärajakaupunki, mikä olisi syytä huomioida valtionosuuksia jaettaessa. Kuhmolaisten näkökulmasta samanaikaiset valtion virastojen toimitiloista ja työpaikoista säästämisen toimenpiteet aiheuttavat tunnetta valtion vetäytymisestä alueelta. Tällaisena yhteenkuuluvuutta vaativana aikana valtionosuuksien heikentäminen saattaisi lisätä eriarvoisuuden tunnetta entisestään, mikä ei ole Kuhmon mielestä valtion etu.

Kuhmon kaupunki vastustaa esitettyä valtionosuuden vähennystä ja esittää, että valtio etsii muita keinoja julkisen talouden tasapainottamiseen vaarantamatta kuntien peruspalveluiden rahoitusta ja alueellista elinvoimaa.

Päätös Kaupunginhallitus yksimielisesti hyväksyi kaupunginjohtajan päätösehdotuksen.